

16. ÉVFOLYAM 2. SZÁM
2019. JÚNIUS 7.

VASI ÉPÍTÉS

KINEK ÉPÜL A VÁROS?

Portschy Tamás

a Savaria Urbanisztikai Nyári Egyetem
Tanácsának tagja

Az 52. Savaria Urbanisztikai Nyári Egyetem és 9. Tervező Tábor idén arra fókuszál, hogy ki számára tervezzük, fejlesztjük, építjük a várost, tágabb értelemben a településeket. Kiss István – Magyary Zoltán egykori munkatársa – továbbfejlesztette Patrik Geddes gondolatát, s a térségek és települések vizsgálatát négy részre, szférára tagolta. E négyből az ún. szocio-szféra lesz vizsgálódásunk „tárgya”, valamint az urbanoszféra hatása a szocioszférára (a kettő összefüggésrendszere), de ugyanígy érdekes lehet a természeti környezet és a városlakók kapcsolata is. Tapasztaljuk, hogy a városok vezetése gyakran az érkező befektetők akarata szerint alakítja a települések terveit, szabályzatait, hogy sok beruházó és tervező gondolja azt, hogy ők avatottak a városok alakítására, jövőjének meghatározására. A beruházások esetenként presztízs-célokat szolgálnak, máskor szinte egyetlen meghatározó tényezőjük a profitszerzés, sőt maximálás.

Ezzel szemben sokak meggyőződése, hogy a települési tervek „igazi” megrendelői a lakók, hisz az ő életkörülményeiket határozzák meg a tervek, a beruházások. Megismerhetők-e a polgárok vágyai, elképzelései; van-e és ha van, milyen az elképzelésük városuk, községük jövőjéről, a számukra kedvező településről?

TERVEZŐ TÁBOR, Bük augusztus 1. – augusztus 3.

Az idei évben a Tervező Tábor résztvevői két feladat közül választhatnak:

Bük városkapui

A tervtábor keretében a résztvevők feladata közösen elkészíteni a Bükre vezető utak „megérkezési helyeinek” koncepcionális tervét, amely mind a településkép fejlesztése, a karakter formálása szempontjából fontos. Nem csak az ide látogatók számára, de a városban, térségben lakó polgárok lakókörnyezetének minőség-növelése érdekében is lényeges a közhasználatú terek kialakítása, megjelenése, funkcióbővítése.

A Szapáry-kastély környezete

Bük város egyik kiemelt látnivalóját, a Szapáry-kastélyegyüttest egy XVI. századi eredetű,

megeősített udvarházból építtette át Felsőbük Nagy István 1696-ban, kora barokk stílusban. A négy saroktornyos erődfalból csak egy torony maradt meg. A feladat a kastély környezetének feltérképezése, majd – az idegenforgalom, városmarketing és az épített örökség szempontjait figyelembe vevő – hasznosítási lehetőségeinek, javaslatainak bemutatása, egy koncepcionális terv keretében.

PROGRAM (kis mértékben változhat)

1. nap – augusztus 5. – Városlakók és város-használók

10.00 – 12.00 Megnyitó, köszöntők

14.00 – 14.30 Szirmai Viktória – Városok és városlakók

14:30 – 15:00 Rostás-Farkas György – A magyar cigányság települési igényei, települési kultúrája

15:00 – 15:30 Hörcher Ferenc – Hogyan és ki juttassa szóhoz a múltat a városban? Az önkormányzatiság elve a városépítés megrendelői oldalán

2. nap – augusztus 6. – A közösségi tervezés kérdései és tapasztalatai

10.10 – 10.40 Pósfai Zsuzsanna – A lakhatási szegénység

10.50 – 11.20 Düll Andrea – A városlakók környezeti igényei egy környezetpszichológus szemével

11.40 – 12.20 Zelenák Fruzsina – A szabadtéri minőség és a helykötődés összefüggései budapesti lakótelepeken

13.40 – 14.10 Ronyecz Zsófia – Közösségi tervezés tapasztalatok

14.30 – 15.00 Szcuka Levente – Településtervek tapasztalatai

3. nap – augusztus 7. – Jövőkép

10.10 – 10.40 Kocsis János Balázs – Nemzetközi kitekintés a tervezés, városvezetés társadalmi tendenciáiról

10.50 – 11.20 Berndt Mihály – „Csend-hangzaj. A város akusztikai minősége (soundscape)”

11.40 – 12.10 Bodonyi Csaba

13.40 – 14.10 Radványi György

14.20 – 14.50 Zsigmond László

15:10 – 15:40 A 9. Tervező Tábor résztvevőinek prezentációja

4. nap – augusztus 8. – Tanulmányút (az együttélés tapasztalatai)

Helyszín: Kőszeg-hegyalja – Kőszeg – Bük

A 2019. ÉVI TAGGYŰLÉS

Ábrahám Ferenc

a Vas Megyei Építész Kamara elnöke

A Vas Megyei Építész Kamara 2019. évi taggyűlését május 28-án 15 órai kezdettel tartotta meg. A határozatképesség megállapítása után 15.30-kor Ábrahám Ferenc elnök megnyitotta a megismételt taggyűlést. A szavazásra jogosult 29 tagtársunk részvételével a taggyűlés határozatképes volt. (Minimum 21 fő, a bejegyzett tagok 10 százaléka szükséges a határozatképességhez.)

A jegyzőkönyv-vezető és a hitelesítők megválasztása, illetve a napirend elfogadása után került sor a kamara 2018. évi tevékenységéről és költségvetéséről szóló elnöki beszámoló, továbbá az egyszerűsített beszámoló, majd az Etikai-Fegyelmi Bizottság, és a Felügyelő Bizottság 2018. évi tevékenységéről szóló beszámoló ismertetésére. Mivel 2018 októberében volt a tisztújítás, ezért Ábrahám Ferenc elnök első sorban az év utolsó két és fél hónapjának eseményeit ismertette.

Kamaránknak 2018. 12. 31-én 241 tagja volt, ebből 201 aktív, 40 szüneteltető, 19 kettős (építész és mérnöki) kamarai tag. Az új elnökség állandó jelleggel létrehozta a Szakmafelügyeleti Bizottságot, amelynek vezetője Szabóné Fülöp Ida lett. A jobb médiakapcsolatok, a honlapunk, és az újonnan létrehozott Facebook-profilunk felelősen és irányítójának az elnökség Gombás Mónika főszerkesztőt bízta meg 2019-ben a feladatok ellátásával. Az ismertető és hozzászólások után a taggyűlés a beszámolókat egyhangúlag elfogadta.

A 2019. évi költségvetés tervezetét az elnökségi határozatnak megfelelően az elnök ismertette, és indoklással egészítette ki. A Felügyelő Bizottság véleményének ismertetése, és a hozzászólások után a taggyűlés egyhangúlag az alábbiakkal elfogadta kamaránk 2019. évi költségvetését.

Kamaránk gazdálkodása megalakulása óta kiegyensúlyozott, 2019. évi feladataink részére a pénzügyi fedezet biztosított. Mivel jelenleg még nem ismert az esetleges állami források sorsa, az elnökség javaslatára a taggyűlés elfo-

Határozatképes taggyűlés

gadta, hogy az előző évek hasonló forrásainak ismeretében ötmillió forint többletbevétel elvi felhasználása is kerüljön be a tervbe.

(FRISS HÍR: Füleky Zsolt építészeti és építésügyi helyettes államtitkár a Magyar Építész Kamara Küldöttgyűlésén szóbeli ígéretet tett legalább hárommillió forint előző évekhez hasonló központi forrás biztosítására 2019-

ben. Beszámoló a MÉK Küldöttgyűléséről a 4-5. oldalon olvasható!)

Ábrahám Ferenc a taggyűlés zárásaként ismertette a legutóbbi területi elnöki értekezleten elhangzottakat, Portschy Tamás pedig a megújult, újraindult Építész Klub, a nyári egyetem, illetve a TIT-tel való együttműködés eredményeit, tapasztalatait osztotta meg a résztvevőkkel.

Elnöki beszámoló

BESZÁMOLÓ A MAGYAR ÉPÍTÉSZ KAMARA KÜLDÖTTGYŰLÉSÉRŐL

Takács András

a Vas Megyei Építész Kamara alelnöke

*A 2019-es első küldöttgyűlésére
rendhagyó módon az Újpesti
Rendezvénytér (UP) színháztermében
került sor.*

Az épületkomplexumot nemrégiben (2018. szeptember 1-jén) adták át, tervezője a Firka Építész Stúdió (felelős tervező: Bun Zoltán építész) volt. Az épület földszintjén és emeletén piac található, de a középület mégsem klasszikus piac, nem vásárcsarnok és nem is pláza. Egyes funkciójú épület, ahol a második emeleten egy rendezvénytér, színházter is található. Megérkezéskor körbenéztünk a piacon, mert bárhol vagyok, nekem a piacot meg kell nézнем. Nem is csalódtam, rendezett, átlátható, mindenkinek csak ajánlani tudom. A rendezvénytér külső lépcsőn, belső mozgólépcsőn és lifttel is megköze-

líthető volt. Az előterében gyülekeztünk, de ki lehetett menni a berendezett, zöld tetőteraszra is, ami a jó időre tekintettel több küldöttnek is a törzshelye lett.

A küldöttgyűlés 10 órakor a teljesen fekete színházteremben kezdődött. Egy kicsit furá volt, hogy mi küldöttek a nézőtéren ültünk, a MÉK vezetősége meg a színpadon helyezkedett el. Az viszont kellemes volt, hogy egy óriási ledfalra vetítették ki számítógépről az információkat. A projektorok és a vetítőlámpák ideje lejárt.

A program a Himnusz eléneklése után dr. Hajnóczy Péter elnök megnyitójával kezdődött. A kezdéskor 147 küldött regisztrált, így a küldöttgyűlés határozatképes volt. A Vas Megyei Építész Kamara teljes létszámban képviseltette magát.

Egy kis ünnepség keretében kamarai díjat kapott Mónus János építész. A díjat kamarai munkájának elismeréseként kapta. Bálint Imre – a Budapesti Építész Kamara volt elnöke – méltat-

ása után a kitüntetést dr. Hajnóczy Péter adta át. Ezután a FUGA Budapesti Építészeti Központ rendezvénysorozatáról beszélt Nagy Bálint, a FUGA kreatív igazgatója. A rendezvények a FUGA tízéves évfordulójához kapcsolódnak, július 18-tól október 11-ig tartanak. Kiállítások, aukciók, előadások, és sok más érdekesség váltogatja majd egymást. A részletes program megtalálható a FUGA honlapján (fuga.org.hu). Még az érdemi munka előtt megérkezett Füleky Zsolt építészeti és építésügyi helyettes államtitkár, aki elmondta, hogy az országos kamara és az államtitkárság kapcsolatát pezsgő szakmai párbeszéd jellemzi, majd rátért az építészeket is érintő jelenlegi és jövőbeni változások ismertetésére. Kihangsúlyozta, hogy az államtitkársághoz rendelték az örökségvédelmet és a régészetet is, így már ismét együtt van minden az építészethez kapcsolódó feladatkör. Megemlítette, hogy az ÉTDR és az e-napló folyamatos

147 küldött vett részt a küldöttgyűlésen

fejlesztése mellé lassan felzárkózik az e-közmű fejlesztése is. Egyre több adatot lehet látni és lekérdezni erről az adatbázisról is. Fontosnak tartotta elmondani, hogy fejlesztés alatt van egy olyan hálózat, ami az OÉNY-en belül egy egységes térképészeti rendszert hoz létre a települések rendezési tervének bemutatásával. Így egységesen lehet majd az egész ország rendezési terveit kezelni, azokból információkat nyerni. Erre a térképre felvezetik majd a műemlékeket, a régészetet és a helyi védelmet is. Ezután rátért a kamarák támogatásának kérdésére. Sajnos a korábbi két évben kapott ötmillió forintos támogatást nem tudják vállalni, de hárommillió forintra számíthat a Vas Megyei Építész Kamara. A további támogatások a januárban leadott szakmai programok szerint súlyozva lesznek megítélve.

A helyettes államtitkár beszéde után bemutató következett az Euro-Sales Biztosítási Alkusz Kft. részéről. A cég megegyezett a MÉK vezetőségével arról, hogy a MÉK honlapján júniustól elérhető lesz az építészek számára a kötelező felelősségbiztosítás megkötésének lehetősége. A napirend elfogadása után ügyrendi kérdésekről döntöttünk, majd elsőként a MÉK elnökségének, majd utána a MÉK Nonprofit Kft.-nek a beszámolóját hallhattuk 2018. évi munkájáról és gazdálkodásáról. Érdekesség, hogy míg a MÉK csaknem tízmillió forint pluszban zárt, addig a Nonprofit Kft. 9,8 millió veszteséget halmozott fel. Ennek ellenére mindkét beszámolót elfogadta a küldöttgyűlés, ahogy a MÉK Etikai-Fegyelmi Bizottságának, és a MÉK Felügyelő Bizottságának beszámolóját is. Aki szeretné megnézni, a beszámolók megtalálhatók a MÉK honlapján (mek.hu), a küldöttgyűlési meghívó alatt.

Fontos volt a már megvalósult épületek szerzői jogdíjáról szóló MÉK-MMK közös szabályzatának elfogadása. A szabályzat a szerzői jogok vagyoni jogának számításáról szól. Megalkotására az Építési Törvény (ÉTV) adott felhatalmazást. A szabályzat röviden arról szól, hogy a megrendelő és a szerzői vagyoni jogok tulajdonosa között miként lehet ezeket a jogokat rendezni. Ennek ellenére sok vita után tudtuk csak ezt a szabályzatot elfogadni. A határozat szövege a fent említett úton a MÉK honlapján megtekinthető, a MÉK a szöveghez magyarázatokat és számításokat is mellékel majd a későbbiekben. A küldöttgyűlés – érdemileg nem megváltoztatva – módosította még a MÉK Jogosultsági Szabályzatát, valamint Pénzügyi és gazdálkodási Szabályzatát is.

A küldöttgyűlés végén sor került a kamarai stratégiák közül a kiemelt három stratégia vitanyanyagának ismertetésére. Ezt Tütervai Mátyas, a MÉK alelnöke ismertetette. A három kiemelt stratégia: országos szakmafelügyelet, szakirányú gyakorlat megszerzésének szabályozása, tagdíj-reform. (A három kiemelt stratégiáról a Vasi Építész szerkesztősége külön cikksorozatban kíván majd beszámolni.)

Mónus János Ybl-díjas építész

Fülek Zsolt építészeti és építésügyi helyettes államtitkár

A szombathelyi különítmény

UTAZÁSOK AZ IDŐBEN

Portschy Tamás
az Építész Klub szervezője

Cambridge

Közép-Anglia, Kárpátalja, Andalúzia, három teljesen eltérő táj, lényegesen különböző építészeti kultúra, mégis összeköti őket valami: az Építész Klub, amelynek legutóbbi három összejövetelének témái voltak.

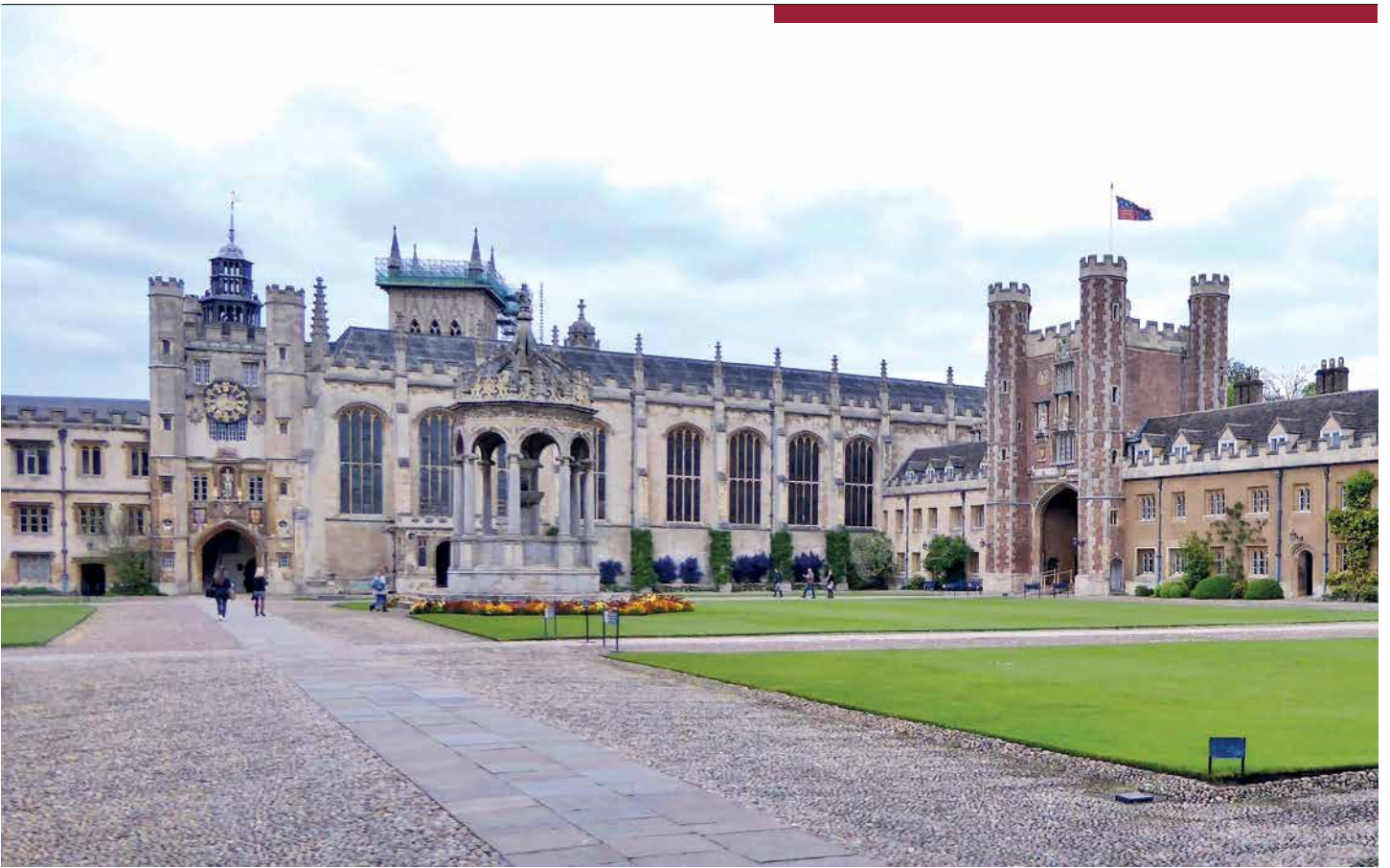
Mangliár László az Építész Továbbképző által szervezett utazáson vett részt Közép-Angliában. Az ott látottakról március 22-én tartott vetített képes élménybeszámolót. A kirándulás során több, nem csak a történelem, hanem az építészet szempontjából is híres helyszínt kerestek fel. Láthattuk Saint Albans gyönyörű, gótikus katedrálisát, és megismerkedhettünk Norwich székesegyházának pálmafákra emlékeztető boltozatával, kolostorának csipkés kőfaragású kerengőjével, a város különös hangulatával.

Cambridge és Oxford egyetemei mindenki számára ismertek, de a jellegzetes épületekről mutatott képek, a diákok életéről, a hagyományokról hallottak sokunk számára új információkat tartalmaztak. Míg Cambridge egyetemi épületei zömmel gótikus elemeket tartalmaznak, addig Oxfordban a barokk és klasszicista vonások is jellemzők. Egy dolog közös: mindkét helyen van „sóhajok hídja”. Érdekes volt elképzelni, hogy az ódon falak között milyen lehet a hi-tech tudományt tanulni.

A beszámoló során még sok mindent megtudtunk: például, hogy Worcester nem csak a szószórl híres, de nagyon hangulatos az óvárosa. Azt is, hogy Peterborough katedrális is gyönyörű, de érdekessége, hogy nincs rajta kiemelkedő harangtorony. De kiderült, hogy a Gloucester központjában lévő hajó kikötőben évszázadok óta jelentős áruszállítás és kereskedelem folyt, holott elég messze fekszik az óce-

án partjától, viszont egy csatornával kötötték össze. Most már az is ismert számomra, hogy Cardiff egy sokarcú város a Bristol-i-csatorna partján, közel ezeréves várral. Herefordról sem csak a róla elnevezett marha fog eszembe jutni, hanem a hangulatos óvárosa a koragót katedrálissal, középkori híddal, városfallal. Birmingham pedig egy nagy múltú iparváros, színes lakossággal, kultúrával és építészettel.

Puklerné Kovács Erika a Kárpátok észak-keleti részén járt. Az ottani tapasztalatairól számolt be élvezetesen április 26-án. Az egykori Nagy-Magyarország – ma részben Szlovákia, Ukrajna és Románia – területén jellemzően a XVII-XVIII. században épült görögkatolikus fatemplomok találhatók. A vetítésben e különleges épületekből láthattunk több mint egy tucatnyit. A tájegységtől függően ezeknek a templomoknak több fajtája jött létre, amelyek kisebb-nagyobb mértékben eltérnek, például

Oxford

a bejárat kialakítása, a torony, toronysüveg formája tekintetében (csúcsos, hagymakupolás). A belső térben az ortodox vallásnak megfelelően festett falakkal, dongamennyezettel, iko-

nosztázzal találkozhatunk. A szlovák területen a templomok általában jó állapotban vannak, a karbantartásuk, felújításuk során törekednek az eredetiség megőrzésére. Ukrajnában pénz-

hiány miatt az állapotuk sokszor elhanyagolt, a tetőfedést fazsindely helyett inkább bádoglemezre vagy hullámpalára cserélik. Előfordult már, hogy a villámcsapás következtében

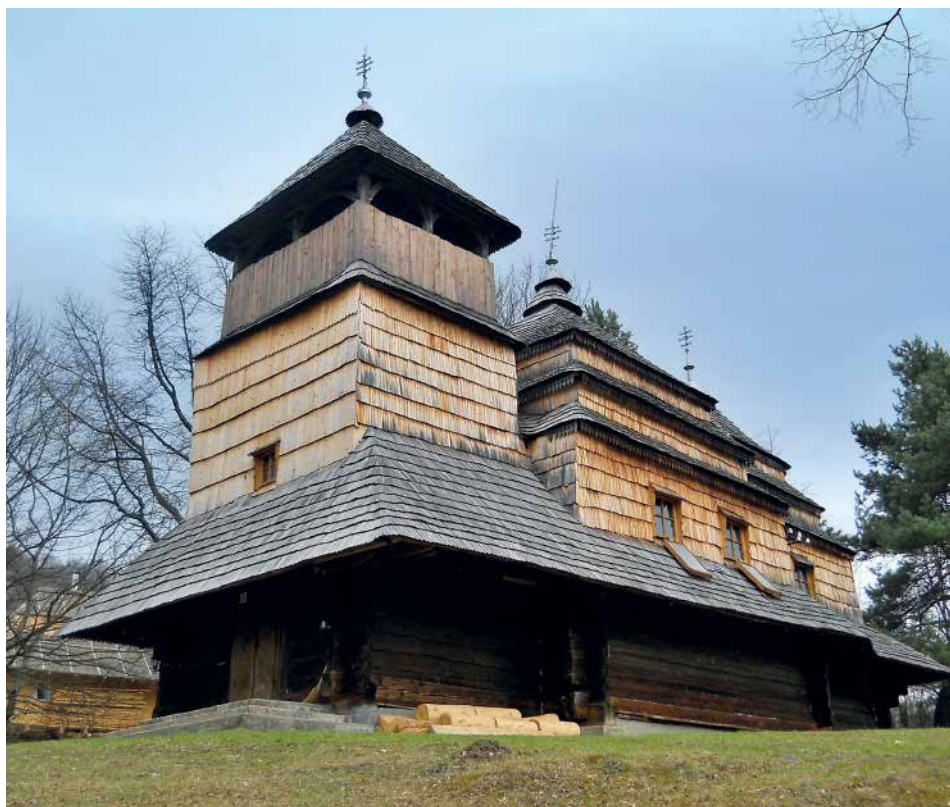
Kőrösmező

a leégett tornyot nem építették vissza. A tűzvész-
delem általában nincs megnyugtatóan megold-
va, így mondhatjuk, hogy veszélyben van e fel-
becsülhetetlen értékek sorsa. De a templomok
közvetlen környezetében is sok esetben oda
nem illő tákolmányokat emelnek, még akkor is,
ha a műemlék az UNESCO Világörökség része.
Nem sokkal jobb a helyzet Kárpátalján az
egykori magyar várak, de az acél szerkezetű
Tisza-hidak tekintetében sem, amelyeknek a
karbantartása nem a kívánatos gyakorisággal

történik. A képek láttán valóban úgy érezhet-
tük, mintha jó pár évtizedet visszaléptünk vol-
na, azaz egy igazi időutazásban volt részünk.
A következő állomás Európa dél-nyugati csücs-
ke volt. Spanyolország rendkívül különleges
része Andalúzia. Május 24-én újra Mangliár
László tartott vetített képes beszámolót erről
a mesebeli vidékről. Az Építész Továbbképző
által szervezett utazáson bejárták szinte vala-
mennyi neves helyet, így aki még nem volt itt,
kedvet kaphatott a képek láttán egy kirándu-

láshoz. Az Ibériai-félsziget déli részén legalább
négy jelentős történelmi időszak épített érté-
kei maradtak fenn: a rómaiak korát – amikor
több mint 200 város volt – a vizigót uralom kö-
vette. Az ekkor felépített templomokból ma is
felfedezhetők a későbbieknél felhasznált épü-
letrészek. Az építészetben leginkább megha-
tározó a VIII. századtól hétszáz évig tartó arab
uralom által létrehozott, maga után hagyott
és jelentős részben máig jó állapotban fenn-
maradt paloták és egyéb épületek sora. Azok
csodálatos díszítése, mozaikjai nagy hatással
voltak a következő korokra, így a későbbi ke-
resztény épületeknél alkalmazott motívumok-
ban is gyakran fellelhetők, például a kerámia
burkolatokon, csipkés rácszatokban, csepp-
kőre emlékeztető kőfaragásokban. A mór épít-
észet vitathatatlanul legszebb emlékeit a két
egykori emirátus székhelyén, a mai Córdoba és
Granada városokban láthatjuk.

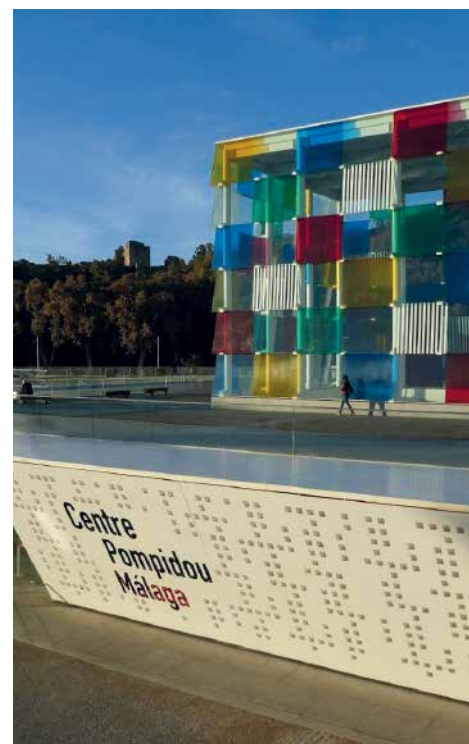
De a vetített képeken megcsodálhattuk a XV.
századtól, az arabok kiűzését követően, a spa-
nyol keresztény építészet által létrehozott szép
alkotásokat, óvárosokat, jellegzetes építménye-
ket, mint a bikaviadatok céljára épült aréná-
kat is. Az arab elemek átöröklődtek a későbbi
épületek homlokzatára is. Láthatjuk ezt Sevilla
városképében, ahol az Alcazar íves árkádját le-
egyszerűsítve szinte lemásolta Anibal Gonzales
építész 100 évvel ezelőtt, a Plaza de España ter-
vezésekor. Az 1992-es vilákiállítás sok új épít-
észeti formával gyarapította ezt a várost. Ilyen
a Jürgen Mayer által tervezett, sok vitát kiváltó
Metropol Parasol, amelyen kis mértékben szin-
tén visszaköszön a mór paloták „csipkés világa”.
Az arab gyökerekből táplálkozó spanyol épít-
észet jellegzetességeit nyomon követhetjük
a bemutatott városokban, így Jerez, az óceán

Csontos

Uzsok

Málaga

Sevilla

partján fekvő Cádiz vagy a Földközi tenger melletti Málaga esetében is, amelyek ma már inkább üdülővárossá épült, a régi arénát sokszintes tömbházak veszik körül. Az egyébként más szempontból is különleges, sziklaormok tetejére épült festői szépségű város, Ronda említését nem véletlenül a végére hagytam.

A képek láttán, és az emlékeink felidézésével megállapíthatjuk, hogy a korábbi korok

jellegzetes formáiból táplálkozó spanyol építészet meghatározó hatással volt az egykori gyarmatok városaiban is, így főként Közép- és Dél-Amerika településeinek karakterét a mai napig meghatározzák az akkor létrehozott épületek.

A három szakmai élménybeszámoló felkeltette a résztvevők érdeklődését, így többen fordultunk kérdéseinkkel az előadókhoz, hogy meg-

tudjuk az utazásra jelentkezés vagy szervezés körülményeit, feltételeit.

Az Építész Klub nyári szünetet tart, a következő összejövetel szeptember végén lesz, amelynek időpontját és programját az „ÉPÍTÉSZ KLUB nem csak építészeknek” Facebook-csoport felületén (<https://www.facebook.com/groups/436770940402261/>), a Vas Megyei TIT honlapján (<https://www.vasitit.hu/>), továbbá a Vas Megyei Építész Kamara portálján (<https://vmek.hu/hu/>) lehet majd olvasni.

Córdoba

MIBŐL LESZ A MUNKÁSSZÁLLÓ?

Kiss Albert

okl. építész mérnök

Néhány éve Szentgotthárd Város Önkormányzata lett a volt határőr-laktanya tulajdonosa. Az épület munkásszállóként való hasznosításának gondolatát a Szentgotthárdi Ipari Park üzemének munkaerő-gondjai szinte tálcán kínálták. A helyi erőforrás a több mint 3000 m² hasznos alapterületű laktanya főépületének csak egy részének átépítésére lett volna elegendő. Az időközben kiírt új kormányzati pályázat, az elnyert támogatás lehetővé tette az egész épület felújítását, átalakítását. A kiviteli tervek elkészültek, az elmúlt év nyarán elkezdődött kivitelezés néhány hete befejeződött.

2-3-4-5 fős önálló lakások

A laktanya-épület a hatvanas években középnyolcos rendszerrel, két fő épületszárnyal több ütemben épült. Az eredetileg lapos tetős épületrészeket a nyolcvanas évek második felében

Lakhely 205 főnek

acél keretvázás manzárdtetővel egy használati szinttel megemelték. Az utcai nagyobb szárny négy, az udvari rész háromszintes lett.

A tervezés során a fő épülettömeget, szerkezeti falakat változatlanul meghagytuk, az összes válaszfalat és manzárdtetőt – az acél tartószerkezetet kivételével – bontásra ítéltük. A felső szinteken a tető felső síkja megmaradt, az oldalakat függőleges térkitöltő falakkal terveztük. A középfolyosós rendszerre fűztük fel az 54 lakóegységet, melyek 205 főt fogadhatnak be. A két épületrészt összekapcsoló lépcsőház és a középfolyosós rendszer lehetővé tette, hogy hét, egymástól elválasztott önálló egység jöjjön létre. Így egy-egy ilyen egységet a cégek önállóan is bérelhetnek, de lehetőség lesz családi vagy nemenként elkülönített hasznosításra is. Az épületben 2-3-4-5 fős önálló „lakásokat” alakítottunk ki, valamennyihez teakonyha és zuhanyzó-WC is tartozik. Minden szinten közösségi helyiség, az egyes egységekben mosókonyha és főzőkonyha is rendelkezésre áll. A földszinten betegszoba, valamint egy akadálymentesített kétszobás lakrész is található. A tervezés mellett volt szerencsém műszaki ellenőrként is közreműködni az építkezésen. Bár nem tegnap kezdtem a pályát, sok mindent láttam már, mégis rengeteg tanulsággal szolgált az elmúlt egy év...

Építészet: Kiss Albert

Épületgépészet: Németh István,
Németh Szilveszter

Épület villamosság: Csermely Szabolcs,
Csermely György

Tartószerkezet: Kiss Ramón, Kovács Norbert

Tűzvédelem: Molnár Tamás

Rehabilitáció: Rózsa Erzsébet

Munkavédelem: Kiss László

Generál kivitelező: AXILL KFT Szeged

A hatvanas években épült

Plusz egy használati szint

Minden szinten közösségi helyiség is áll rendelkezésre

Az acél tartószerkezet megmaradt

VILÁGKIÁLLÍTÁS - 1939. NEW YORK

Balogh Péter

okl. építészmérnök

80 évvel ezelőtt, 1939. április 30-án nyitották meg New York-ban sorrendben a 31. világkiállítást. Maga a világkiállítás gondolata az ipari forradalom „terméke”. Az ötlet a 19. század vezető ipari államából, Angliából származik, ahol neves közéleti és üzleti személyiségek kezdeményezésére 1851-ben rendezték meg az elsőt a londoni Hyde-parkban. A cél az volt, hogy az egyes nemzetek mutassák be a tudomány, a technika és a művészet terén elért eredményeiket, s ezek mintegy összegződve láttassák, hol tart az emberi civilizáció. Az elhíresült Paxton-féle Kristálypalotában tartott seregszemle sikeresnek bizonyult, és hagyományt teremtett, így a következő évtizedekben a világkiállítások a „leg”-ek bemutatóivá váltak.

Szent István szobor ma Youngstown-ban

Nem volt ez másképpen az 1939-ben New York-ban megrendezett kiállításon sem, amelynek vezérgondolata „a jövő világának felépítése” volt. Az USA-kormány meghívásának 62 ország és nemzetközi szervezet tett eleget, köztük Magyarország is. Sajnos hazánk anyagi lehetőségei korlátozottak voltak, ezért nem tudott önálló pavilont építeni, a „Nemzetek csarnokában” kapott, 500 m²-es területen mutatkozott be. A magyar kiállítás építészeti felelőse Weichinger Károly építész, a Magyar Kir. Ipariskola tanára volt, akit egyébként a kiállítás bezárásakor más közreműködőkkel együtt New York díszpolgárává avattak.

Jelen írásunk indítékát az adta, hogy a világkiállításnak helyi, azaz vasi vonatkozásai is voltak. Földink, Rumi Rajki István szobrászművész, közel 3,5 m-es Szent István szobra fogadta a látogatókat a magyar kiállítás főbejáratánál. Ez volt az első alumíniumszobor hazánkban, és nagy sikert aratott. A 3,0 m magasságban kinyúló konzolon álló egynézetű alkotás méltóságot és nyu-

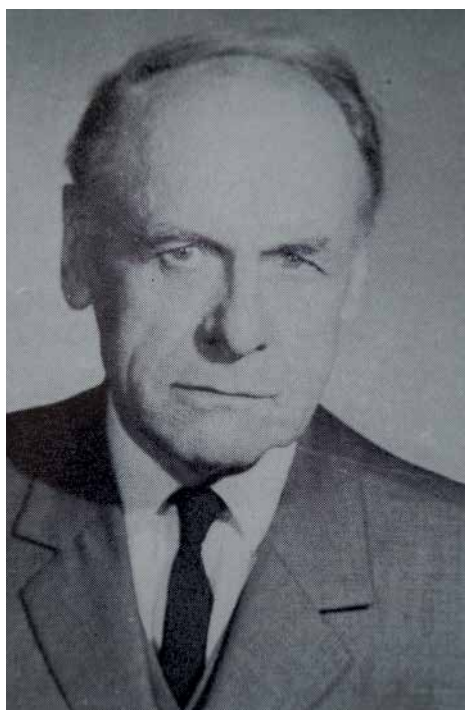

A magyar pavilon bejárata, oldalán a szoborral

galmat sugárzott, s archaikus megformálásával jól szimbolizálta az ezeréves magyar államot, olyannyira, hogy a kiállítási kalauz címlapjára is felkerült a két amerikai jellep, a 210 m magas gúla és 55 m átmérőjű gömb mellé.

A másik érdekessége a neves eseménynek, hogy ezidőtájt utazott ki Heigl László dr. A szombathelyi kötődésű tanár és hegedűművész, hogy a kinti magyar közösségeknek előadásokat tartson. Természetesen a világiállítást is megtekintette, s alig tudott betelni a látottakkal. Útjáról rendszeresen írt beszámolókat a helyi Vasvármegye című lapnak, így a kiállításról is, méltatva többek közt Rumi Rajki szobrát: „a magyar pavilon előtt vasi ember dicsőségét hirdeti Szent István szobra, Rumi Rajki István pompás alkotása. Egyike a legjobb műveinek. Van benne fantázia és nagyvonalúság.” Megjegyzésre érdemes, hogy a magyar pavilonban az ipar és mezőgazdaságról szóló pannót az a Kontuly Béla festette, aki a helyi szeminárium új kápolnájában a Szt. Márton életét ábrázoló freskót készítette 1942-ben.

Végül érdemes szólni a Szent István szobor utóéletéről is. A világiállítást 1940-ben bezárt. Ekkor már háborús idők jártak, ráadásul az USA és hazánk is hadban állt 1941-től, így a szobor nem került vissza, pedig Z. Tóth János városi főmérnök a Szent István parkban szeretne volna felállítani. Valamikor az 1940-es évek végén elárverezték, és szerencsére, egy kinti magyar, Szobonya Lajos megvásárolta, és az Ohio állambeli Youngstown-ban működő magyar ferences misszióknak ajándékozta. Ott, mint emlékművet avatták fel 1960-ban más magyar vonatkozású (pl. '56-os) alkotások társaságában egy szép parkban a kolostor mellett. Azóta magyar zarándokhely. Reinkarnációja Szombathelyen a Szent István parkban áll Tornay E. András és Heckenast János alkotásaként.

Weichinger Károly (1893-1982.)

A Szent István szobor gipszmodellje

MEGÚJUL A JÁKI TEMPLOM

Pais Szilvia

sokszinuvidek.24.hu

2 milliárd forintból 3 év alatt újíttják fel Magyarország egyik legfontosabb, monumentális, román kori bazilikáját.

A jáki templomról sokan tudják, hogy a román stílusú építészet kiemelkedő alkotása, amely nem csak Vas megye, hanem az egész ország egyik legfontosabb épített öröksége. Stílusjegyei alapján építése az 1220 körüli évekre tehető, 1256-ban szentelték fel, Szent György tiszteletére. A templom építtetője Jáki Nagy Márton volt, aki hatalmas birtokkal rendelkezett ezen vidéken. A templomot a Szent György dombra építették.

A templom utolsó nagyobb átépítése 1896 és 1904 között Schulek Frigyes tervei alapján történt. Akkor a tornyait visszabontták, és a leírás szerint az azóta lecsatolt magyar területről, Szentmargitbányáról (Burgenland) 200 vagon követ hoztak a restauráláshoz. Ezért látszanak új-szerűbbnek ezek a tornyok, mint az alsó traktus.

Tizenhét éve a templomkertben jelentősebb ásatások folytak, akkor 900 halottat emeltek ki, ugyanis egészen Mária Terézia rendeletéig ide, a templomkertbe temetkeztek a jákiak. Árpád-kori apátsági templom homlokzati részét 2013-ban 150 millió forintos állami támogatással részben felújították, az akkori munkákat kívánják most folytatni.

Sarkadi Márton okleveles építészmérnököt, a projekt szakmai koordinátorát kérdeztük a részletekről.

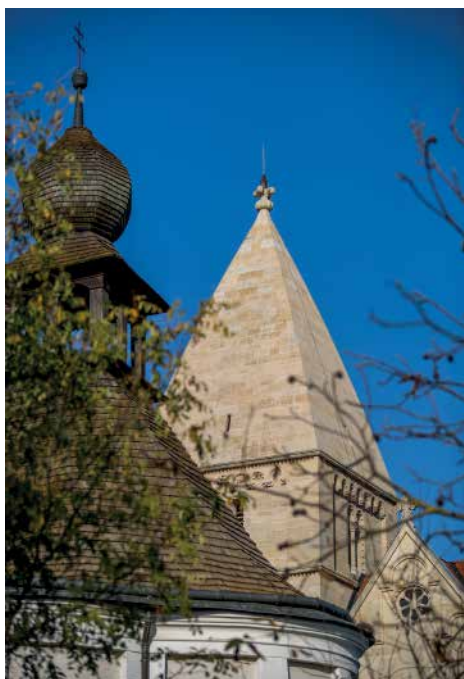
Megkezdődtek a restaurátori vizsgálatok és fal-kutatási munkák. A templombelsőben a korábbi években restaurálási munkák nem folytak, lényegében az 1904-ben befejezett, úgynevezett "nagy helyreállítás" eredményét láthatjuk. Egy kivételt érdemes említeni: a déli toronyalj és a főszentély freskóit az 1930-as évek végén restaurálták. Természetesen az eltelt évtizedek során óhatatlanul porlerakódás, koszolódás következett be a magasabban fekvő, nem takarítható felületeken.

Kutatási munkák is csak korlátozottan folytak eddig: D. Mezey Alice művészettörténész és

Rády Ferenc restaurátor végzett szondázó kutatást a díszítőfestések megismerése érdekében. A templombelső ugyanis sokkal színesebb volt egykor. A tagozatokat, pillérfőket több ízben is dekorálták. Az az idea, hogy a középkori templomot puritán, nyers köfelületek jellemzik — csak a mi tudatunkban él. Hajdan élő, színes környezet vette körül a templomot használó szerzeteseket.

A támfal sajnos rendkívül kritikus állapotba került. A talajerózió lemosta a domboldal felső rétegeit, ezért az egykori alapozás csaknem a felszínre került, ezért az egyik legsürgősebb feladat ezt rendbe tenni.

– Össze kell hangolnunk a templom alapvető szakrális jellegét, liturgikus funkcióját a turisztikai látványosságként betöltött szerepével. Hitéleti használata nem szenvedhet csorbát, nem szorulhat háttérbe. A turistaforgalmat kell olyan módon irányítani, hogy ne váljon zavaróvá, ugyanakkor az ide érkező látogatók számára jó élmény legyen a jáki program, amely szellemi, lelki felfrissülést, érdekes ismereteket ad. Gondolnunk kell arra, hogy rendkívül széles

Burgenlandi kövek a tornyon

A freskókat az 1930-as évek végén restaurálták utoljára

Magyarország egyik legfontosabb román kori bazilikája

az érdeklődők tábora: kor és elméleti ismeretek tekintetében is nagyon heterogén. Iskoláscsoportok és nyugdíjas társasutazások résztvevői, laikus érdeklődők és tudományos kutatók egyaránt érkeznek.

Az egyik legfontosabb muzeológiai attrakció, hogy visszakérülnek Jákra az eredeti főkapu szobrai. A kapuszobrokról az 1990-es évek elején készült másolatok — amelyek ma az épületen beépítve láthatók — nem vizsgálhatók megfelelő közelségből ahhoz, hogy igazán jól megfigyelhetők legyenek, márpedig a hazai román kori szobrászat fő műveiként sokkal jobb elérhetőséget érdemelnek. Páratlanul érdekes, izgalmas helyzetet teremt, hogy az eredeti szobrokat a helyszínen állíthatjuk ki, nem az épület összefüggésében, mintegy épületalkatrészként, hanem műtárgyként. Ugyanakkor mégis együtt lesznek láthatók az épülettel, eredeti környezetükkel. – tájékoztatott Sarkadi Márton.

TÉR ■ a Vas Megyei Építész Kamara lapja ■ Alapította: a Vas Megyei Építész Kamara ■ Alapítás éve: 2004 ■ Megjelenés: kéthavonta 300 példányban ■ Az újságban megjelenő adatok valóságtartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget. ■ Főszerkesztő: Gombás Mónika ■ A szerkesztőbizottság elnöke: Pintér Gábor, társelnöke: Tóthné Temesi Kinga ■ A szerkesztőbizottság tagjai: Ábrahám Ferenc, Balogh Péter, Czeiner Gábor, Kiss Albert, Takács András, Vincze Csaba ■ Arculattervezés: Yellow Design ■ Tördelés, nyomdai előkészítés: Dpix Kft. ■ Nyomdai munka: Yeloprint Kft. 9700 Szombathely, Géfin Gyula utca 11-13. ■ Ügyvezető igazgató: Dávid Péter ■ Terjesztés: Vas Megyei Építész Kamara ■ Hirdetésfelvétel: Vas Megyei Építész Kamara, 9700 Szombathely, Thököly Imre utca 14. tel: +36 94 312-461, mobil: +36 30 3014 149 info@vmek.hu ■ Kiadja: Vas Megyei Építész Kamara ■ Felelős kiadó: Ábrahám Ferenc, a Vas Megyei Építész Kamara elnöke ■ ISSN: 2064-9215 ■ Címlapon: A jáki templom (Mészáros Zsolt fotója) ■ Hátsó borítón: A magyar pavilonhoz készült kiadvány (Balogh Péter gyűjtése) ■ 6-7-8-9. oldal: Mangliár László, Pukler Zoltán, Demes Edit, Horváth Ildikó fotója, 10-11. oldal: Kiss Albert fotója, 12-13. oldal: Balogh Péter gyűjtése, 14-15. oldal és belső borító: Mészáros Zsolt fotói, a régi képeslap forrása: Ják régen és ma Facebook-csoport

THE
**Hungarian
Pavilion**

